

Grécky premiér Jorgos Papandreu chcel vyhlásením referenda preniesť zodpovednosť aj na plecía Grékov, protestujúcich proti úsporným opatreniam. FOTO: REUTERS, SITA/AP

Gréci referendum šokujú Európu

Miloslav Surgoš,
Andrej Matišák
Atény, Bratislava

Dni a noci strávené nad dohadovaním záchranného balíčka pre Grécko môžu vyjsť nazmar. Posledné slovo by mal mať grécky ľud, tvrdí tamajší premiér. Jorgos Papandreu chce vyhlásiť referendum, v ktorom občania rozhodnú, či výmenou za európsku pomoc podstúpia ďalšie reformy a uťahovanie opaskov. Podľa súčasných prieskumov by väčšina z nich odpovedala záporne. To by však znamenalo takmer okamžitý bankrot a pravdepodobne aj koniec Grécka v eurozóne a možno i samotnej Európskej únii. Grécke halloweenke rozhodnutie sa už prejavilo na trhoch a vystrašilo zvyšok eurozóny.

„O novej dohode musia Gréci rozhodnúť v referende,“ šokujúco vyhlásil Papandreu v pondelok v televíznom vystúpení. „Demokracia žije, darí sa jej dobre a Gréci by si mali splniť svoju národnú povinnosť aj mimo pravidelného volebného procesu,“ povedal grécky premiér. Podľa zdrojov z prostredia gréckej vlády bolo Papandreovo rozhodnutie prekvapením aj pre ministra financií Evangelosa Venizelosa. Toho najnovší vývoj v Grécku natoľko rozrušil, že ho s veľkými žalúdočnými ťažkosťami museli hospitalizovať.

” Zdá sa, akoby sa niekto chcel vykrútiť z toho, čo sa dohodlo.

Rainer Brüderle
nemecký minister hospodárstva

Prekvapenie pre Európu

Európska únia sa minulý týždeň dohodla na balíčku opatrení, ktoré počítajú s prípravou riadeného bankrotu Grécka a s opisom polovice bankových dlhov krajiny. Eurozóna si tak plánovala kúpiť čas na úspory, reformy a znižovanie dlhov, v prvom rade však chcela znovu získať dôveru trhov. Grécko malo za pomoc zaplatiť ďalšími reformnými opatreniami. Referendum s neistým výsledkom, ktoré by sa malo konať v januári, by však prinieslo ďalšiu neistotu a už len správy o ňom vyvolali na finančných trhoch šok.

Šokovaní sú aj európski politici. „Premiér súhlasil so záchranným balíčkom, ktorý je pre jeho krajinu výhodný,“ rozhorčene komentoval Papandreovo rozhodnutie nemecký minister hospodárstva Rainer Brüderle. „Iné krajiny prinášajú za ich desaťročia zlého hospodárstva a slabej vlády významné obete.

Vyzerá to, akoby sa niekto chcel vykrútiť z toho, čo sa dohodlo,“ povedal minister.

Najskôr dôvera

Referendum ešte nie je definitívne. Papandreova vláda najskôr musí dostať vo štvrtkovom alebo v piatkovom hlasovaní dôveru. V parlamente má pritom len tesnú väčšinu, ktorá sa ľahko môže zmeniť na menšinu.

„Najpravdepodobnejšie je, že Papandreu už v piatok nebude pri moci,“ myslí si po ohlásení revolty v radoch premiérovej strany Alexander Kazamias, politológ, ktorý prednáša na univerzite v britskom Coventry. „Pochybujem, že za týchto okolností prežije hlasovanie o dôvere. To by znamenalo, že referendum nebude a namiesto toho budú ešte pred Vianocami voľby,“ povedal pre Pravdu.

Premiéra sa na zaradenie spiatočky snažia presvedčiť aj viacerí jeho ministri, opozícia požaduje predčasné voľby. „Je to národná nevyhnutnosť,“ vyhlásil opozičný šéf Antonis Samaras. Proti Papandreovi sa otvorene postavila aj jedna z čelných predstaviteľiek jeho strany, menovkyňa Vasso Papandreová a ďalší piati významní poslanci. Aby sa Grécko referendum vyhlo, malo by nad predčasnými voľbami uvažovať; ešte predtým by však Papandreová chcela vytvorenie vlády národnej jednoty koalície s opozíciou.

Premiér Papandreu, ktorý je

pod ustavičnými útokmi opozície, nemá pevnú podporu vlastných poslancov a je oslabený štrajkami a veľkými protestmi, však v referende vidí spôsob, ako zodpovednosť za osud krajiny z vlastných pliec preniesť na samotných Grékov.

Zodpovednosť všetkých

„Hoci je Papandreovo rozhodnutie oportunistické, v súčasnej zúfalej situácii je to pre neho zrejme jediná možnosť s výnimkou odstúpenia,“ myslí si Kazamias. „Ak by súhlasil s predčasnými voľbami, tak by utrpel ťažkú porážku. Ak by sa pokúsil o zostavenie veľkej koalície, neuspel by, pretože ostatné strany by sa báli, že ich popularita utrpí. A pokračovať bez akejkoľvek zmeny je neúnosné, pretože hnev ľudu už dosiahol takú úroveň,“ povedal pre Pravdu. Papandreu v žiadnom prípade nemá autoritu na presadenie opatrení, vyžadovaných úniou po poslednej dohode,“ povedal pre Pravdu.

To, že grécky premiér na domácej scéne už takmer nemá priestor na manévrovanie, si myslí aj Roman Gerodimos z univerzity v Bournemouthe. „Ak by aj európsky pomocný balíček získal podporu parlamentu, aj tak by bolo nemožné presadiť ho v praxi,“ povedal odborník na grécku politiku pre Pravdu. „Príčinou je paralyzujúci vplyv opozičných síl na verejný sektor a všeobecne aj celková nálada v Grécku,“ vysvetlil.

Nepredpovedateľný výsledok

Papandreu podľa neho chce uvoľniť tlaky v spoločnosti tým, že frustrovaným voličom dá možnosť vyjadriť názor. Zároveň chce preniesť zodpovednosť na obyvateľstvo - ak by Gréci v referende rozhodli kladne, jeho vláda by získala späť stratenú legitimitu a umlčala populistov. „Mnohí vládni poslanci navyše jasne dali najavo, že už nebudú viac hlasovať za nepopulárne opatrenia, pretože si myslia, že za ne nespravodlivo nesú politické straty,“ tvrdí Gerodimos. „Chcú sa o zodpovednosť podeliť. A pravde, mnohí členovia vlády by radšej referendum i následné voľby prehrali, aby nemuseli robiť rozhodnutia, ktoré idú proti prúdu verejnej mienky,“ povedal pre Pravdu.

Ak by sa referendum predsa len konalo, jeho výsledok ťažko odhadnúť. „Ak budeme veriť prieskumom, odpoveď Grékov zrejme bude záporná,“ myslí si Kazamias. „Keďže však následky takého rozhodnutia by boli veľmi vážne, pre mnoho Grékov bude zložité hlasovať spôsobom, ktorý by ohrozil ich budúcnosť v EÚ. Je rozdiel vyjadriť svoj názor v prieskume verejnej mienky a urobiť záväzné rozhodnutie v historickom referende. Presne na to sa Papandreu spolieha, a preto je výsledok tak ťažko odhadnúť,“ povedal expert pre Pravdu.

© AUTORSKÉ PRAVA VYHRADENÉ